

Význam a funkcie lúk v blízkosti vôd (mokrú lúky)

Ochrana biodiverzity – prostredie pre život veľkého množstva druhov mikroorganizmov, rastlín a živočíchov.

Environmentálne funkcie – kontrola kvality vody, odstraňovanie živín z vody, spracovanie chemických a organických odpadov, odstraňovanie sedimentov, produkcia biomasy a kyslíka, udržiavanie vody v krajine.

Socioekonomické funkcie – zmierňovanie následkov povodní, ochrana pred eróziou, produkcia sena, pasenie dobytka a oviec, rekreácia, vzdelávanie, výchova a vedecký výskum.

Poľnohospodárstvo na Slovensku – ako ďalej?

Podstatnú časť nášho územia tvorí poľnohospodárska krajina. V minulosti naši predkovia hospodárili uvážlivo, v posledných desaťročiach sa však poľnohospodárstvo stalo v dôsledku svojej intenzifikácie veľkým znečisťovateľom životného prostredia. Rozmanitosť života v našej krajine sa znížila. Pozitívnu zmenu môže napomôcť Spoločná poľnohospodárska politika Európskej únie. Jej súčasťou sú rôzne nástroje, ktoré môžu využiť aj naši poľnohospodári pri produkcii zdravších potravín, lepšom zaobchádzaní s hospodárskymi zvieratami a spôsoboch hospodárenia šetrnejších voči životnému prostrediu. Možnosti vyplývajúce z tejto európskej poľnohospodárskej politiky sú zahrnuté v Sektorovom operačnom programe Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka, ako aj v Pláne rozvoja vidieka (oba dokumenty sú prístupné na www.apa.sk). Nájdete

v nich opatrenia, ktoré každému poľnohospodárovi pomôžu pri šetrnejšom hospodárení na pôde a následne pri ochrane blízkych vôd.

Literatúra

- Čierna, M., Viceníková, A., Čárska, H., Galvánek, D., 1999: Mokrú lúky – sprievodca rozumným hospodárením. DAPHNE – Centrum pre aplikovanú ekológiu. Bratislava.
- Kováč, K., Krajčovič, V. a kol., 2000: Agroenvironmentálny program pre Slovensko. Vydavateľské a edičné stredisko pri Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre, Nitra.
- Urban, J., Šarapatka, B. a kol., 2003: Ekologické земедělství. MŽP ČR. Praha.
- Viceníková, A., 2003: Svet mokradí. Príručka pre učiteľov základných škôl. DAPHNE – Inštitút aplikovanej ekológie, Bratislava.
- Viceníková, A., 2003: Svet lúk a pasienkov. Príručka pre učiteľov základných škôl. DAPHNE – Inštitút aplikovanej ekológie, Bratislava.

Autor textu: Eva Viestová

Grafická úprava: Riki Watzka

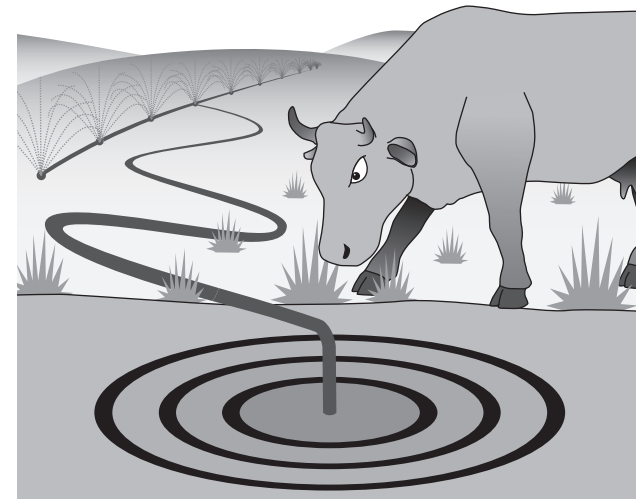
Vydal: DAPHNE – Inštitút aplikovanej ekológie, Bratislava, www.daphne.sk

Tlač: Cicero, Černyševského 24, Bratislava

Finančná podpora: UNDP/GEF v rámci grantového programu Dunajského regionálneho projektu. Tento program manažuje Regionálne environmentálne centrum pre strednú a východnú Európu v mene Dunajského regionálneho projektu UNDP/GEF.

Spolupracujúce organizácie: Pomurské ekologické centrum – Murská Sobota, Slovinsko, Centrum pre environmentálne informácie a vzdelávanie – Sofia, Bulharsko.

© DAPHNE 2005

Poľnohospodárstvo a ochrana vôd

Poľnohospodárstvo počas tisícročí zohralo pozitívnu úlohu pri formovaní vidieckej krajiny, najmä jej krajinskej rozmanitosti a druhovej pestrosti. V súčasnosti celosvetovo ovplyvňuje najväčšiu časť zemského povrchu. Zároveň však prispieva k znečisťovaniu zložiek životného prostredia, k likvidácii a degradácii pôdy, k zmene ekologických procesov v krajine a k znižovaniu biologickej rozmanitosti.

Používanie vody v poľnohospodárstve

Ako isto viete, náročnosť poľnohospodárstva na vodu je značná (až 2/3 celkového využitia vody človekom). Závlahy na jednej strane umožňujú zväčšovať obhospodarované plochy, ktoré prispievajú k zvyšovaniu produkcie, na druhej strane však majú aj svoje negatíva. Medzi ne môžeme zaradiť aj činnosti spojené s ničením mokradí, ku ktorým patria aj mokrú lúky. Na Slovensku sa hromadne odvodňo-

vali a premieňali na polia (viac ako 4 500 km² odvodnenej pôdy, čo je takmer desatina celkovej rozlohy Slovenska). Potom sa však často stávalo, že hladina podzemnej vody klesla tak hlboko, že využitie týchto plôch bez umelého zavlažovania nebolo možné. Kruh sa uzavrel. Najprv sa s veľkými nákladmi odvodňovalo, aby sa potom opäť zavlažovalo s ešte väčšími nákladmi.

Znečistenie vody poľnohospodárskou činnosťou

Z poľnohospodárstva pochádza značná časť znečistenia prostredia pesticidmi a ďalšími agrochemikáliami, ako aj živočíšnymi exkrementami z veľkochov hospodárskych zvierat. Po aplikácii na poli sa tieto látky môžu ľahko dostať do vody najmä dažďom alebo pri topení snehu. Majú negatívny vplyv na pôdu, pôdne organizmy a vodné ekosystémy, ako aj na ľudské zdravie. Nebezpečné je aj nadmerné množstvo živín, ktoré sa pridáva do pôdy vo forme hnojív a následne sa vyplavuje do povrchových a podzemných vôd.

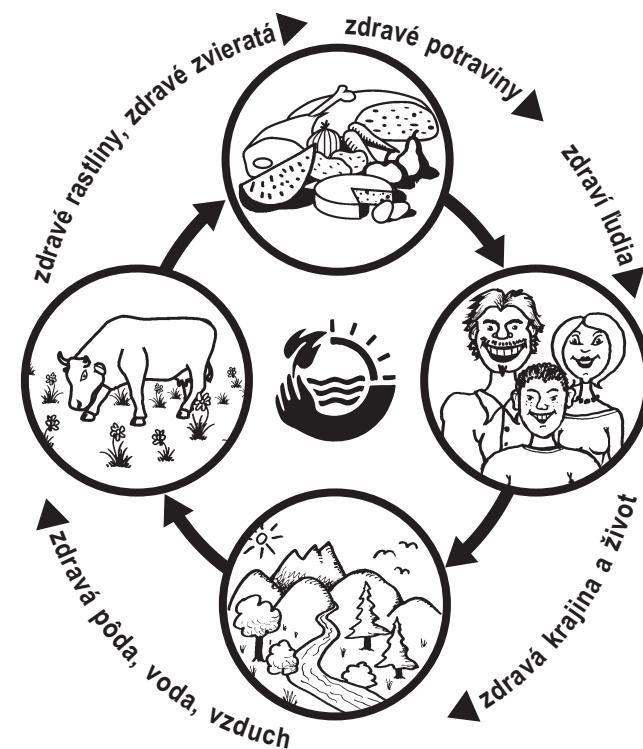
	Prax v klasickom poľnohospodárstve	Dôsledok
Používanie agrochemikálií	Používanie rýchlo rozpustných minerálnych (priemyselných) hnojív	Kontaminácia podzemných a povrchových vôd (nadmerné zvyšovanie živín vo vodách – eutrofizácia tokov).
	Výroba, distribúcia a aplikácia agrochemikálií	Zápach v mieste aplikácie, znečistenie podzemných a povrchových vôd, priame otravy živočíchov (vrátane vodných).
Chov hospodárskych zvierat	Veľkochovy hospodárskych zvierat (najmä hydiny a ošipaných)	Znečistenie životného prostredia (vrátane vôd) odpadmi z veľkovýkrmní a veľkochov hospodárskych zvierat.

A ako sa živiny do vôd dostávajú? Bud' priesakmi cez pôdu so súčasným vymývaním živín (najmä zlúčenín dusíka), alebo povrchovým odtokom s transportom menších častíc pôdy obsahujúcich živiny, prípadne nevhodným hospodárením s hnojivami – únik zo skladovacích priestorov, vysoké dávky alebo nevhodná doba aplikácie.

Šetrné poľnohospodárstvo = zdravé potraviny = čistá voda

Šetrné poľnohospodárstvo predstavuje spôsoby pestovania rastlín a chovu zvierat priaznivé voči životnému prostrediu. Využíva predovšetkým miestne a obnoviteľné zdroje a šetrné technologické postupy, ktoré minimalizujú poškodzovanie životného prostredia. Takíto poľnohospodári:

- ☞ spravujú krajinu tak, že podporujú rozmanitosť rastlinných a živočíšnych druhov a eliminujú znečistenie pôdy, vody a ovzdušia poľnohospodárskou činnosťou,
- ☞ ochranu rastlín zabezpečujú biologickými a mechanickými postupmi, nepoužívajú priemyselné hnojivá a pesticídy,
- ☞ zvieratá chovajú v prirodzených podmienkach, so zabezpečením pastvy, výbehu a vody; krmia ich krmivom pochádzajúcim výlučne z ekologického hospodárenia, nepoužívajú preventívne antibiotiká, hormonálne prípravky, krmivá zo zbytkov zvierat a trusu ani geneticky upravené organizmy,
- ☞ v dostatočnom množstve produkujú potraviny s vysokou nutričnou hodnotou a zároveň udržiavajú a zlepšujú dlhodobú úrodnosť pôdy,
- ☞ pri výrobe a spracovaní potravín nepoužívajú syntetické ochucovadlá a farbivá, konzervačné látky, ožarovanie, geneticky modifikované zložky a pod.

Lúky pri vode – začiatok šetrného poľnohospodárstva

Premenou lúk na ornú pôdu až k toku sa odstraňuje dôležitá ochranná zóna, čím dochádza k poškodeniu pôdy, k strate jemnozeme a k zhoršovaniu kvality vody. Najlepším krokom je preto obnoviť na takejto ornej pôde v blízkosti vôd lúky (minimálne do šírky 10 m od brehu), ktoré vám pomôžu kontrolovať kvalitu vody, odstránia živiny z vody, udržia vodu v krajine a tým zabránia povodniam, ochránia pred eróziou a spracujú chemický a organický odpad ako menšia čistička odpadových vôd. Ak ich budete pravidelne kosiť, je to tá najlepšia cesta k šetrnejšiemu poľnohospodárstvu.